

Панюшкіна Є.О.,
студентка МККМ;
Науковий керівник: доцент Сапак Н.В.,
ВП «МФ КНУКіМ»,
м.Миколаїв

НЕПОВТОРНІСТЬ ОБРАЗУ ТВАРИН СТИЛЮ МОДЕРН НА ПРИКЛАДІ БУДИНКУ З ХИМЕРАМИ АРХІТЕКТОРА В. ГОРОДЕЦЬКОГО

Модерн (від фр. *moderne* – новітній, сучасний) – стиль мистецтва (переважно в образотворчому, архітектурі й декоративно-прикладному) кінця ХІХ – початку ХХ століття. У Франції й Бельгії – «нове мистецтво», в Італії – «квітковий стиль» або «Ліберті», у Німеччині – «молодий стиль», у Великобританії – «сучасний стиль» (англ. *modern style*), в Австрії, Україні – «сецесія», у США – «стиль Тіфані» (англ. *Tiffany style*).

Модерн став мистецтвом молодих людей. Прагнучи створити новий стиль, його представники відмовилися від стильових запозичень попередньої еkleктики, використовували вигадливі лінії, мінливі форми, асиметрію і вільне планування, нові технічні і конструктивні засоби для створення незвичайних, індивідуалізованих будівель. Основними декоративними елементами стилю є стилізовані квіти, язички полум'я, хвилясті лінії що запозичені у природи.

Унікальним явищем в модерні стало використання образів тварин. В українському модерні найбільш яскраво це виявилось в творчості Владислава Владиславовича Городецького (справжнє ім'я – Лешек Дезидерій Владислав Городецький (1863-1930) – польського архітектора, який працював переважно в Києві, а після еміграції в 1920 році – в Польщі і Тегерані. У 1890 році він закінчив Імператорську Академію мистецтв у Петербурзі і переїхав до Києва, де прожив 30 років. Був членом Імператорського товариства мисливців, в складі якого було багато представників адміністративної та бізнес-еліти міста. «Від знайомств до замовлень» – так писав про цей період своєї біографії майбутній архітектор. За визначенням дослідників В. Городецький є одним з архітекторів, який зробив найбільший внесок у формування архітектурного образу Києва. Однією з відмітних рис його творчості були використання скульптурних образів звірів в інтер'єрі і екстер'єрі.

Найбільш відомі споруди архітектора:

1897-1899 — Міський музей старожитностей і мистецтв. Центральний портал виявляє з себе класичний давньогрецький ордер, а горельєф у фронтоні зображує алегорію торжества мистецтв. Пара величних левів стережуть будівлю. Музей зведений з бетону і є унікальним у своєму роді.

1898 — Зал для глядачів театру Соловцова оформлений у стилі рококо. На початку ХХ століття він був визнаний одним з кращих в Європі.

1899-1909 — Костел Св. Миколая був побудований в готичному стилі. Має дві шпильові вежі, традиційне кругле вікно - "троянду", з насиченим ліпним декором.

1901-1903 — Будинок з химерами. Його власний прибутковий будинок, розташований на крутому схилі. На вулицю виходять фасади в три поверхи, а у двір – шестиповерхові. Він прикрашений зовні і всередині великою кількістю скульптурних деталей. Будинок з химерами, перша будівля, побудована на основі такого матеріалу, як, цемент, який згодом придбав значну популярність. Конструкція фундаменту ретельно зміцнювалася і для цього в землю було вбито близько 50 бетонних паль на глибину 5 м. Будинок з химерами – це тільки одна в своєму роді будівля, яка побудована саме в такому стилі. Інтер'єри не повторюються більше ніде в світі.

Фасад будинку прикрашають різні істоти, які у декілька раз збільшені в розмірах за задумом архітектора. Тут є і дівчата, які їдуть верхи на рибах, і дельфіни, і величезні жаби, і різні морські створіння, а також латаття, ящірки, орли і інша живність.

Будинок несе в собі дуже цікаву історію, як і історії тих легенд, які снують навколо нього. Згідно з першою легендою, Городецький побудував свій дім в пам'ять про улюблену доньку, яка через нещасливе кохання скінчила життя самогубством, кинувшись у води Дніпра, від цього в оформленні так багато морських мотивів. Однак, як було встановлено, Олена Городецька (в заміжжі Яценко) під час проектування та будівництва будинку була жива і здорова. Вона померла набагато пізніше свого батька.

Друга легенда говорить, що Городецький побудував будинок, уклавши з відомими архітекторами В. Леонтовичем і О. Кобелевим парі, за умовами якого, він повинен був за два роки побудувати будівлю, використовуючи нові, по тим часам, матеріали: цемент і бетон. На що О. Кобелев зауважив йому, сказавши що він божевільний. Однак, через два роки Городецький представив архітекторам свій будинок та виграв парі.

Згідно з третьою легендою, Городецький, перед тим як покинути будинок, наклав на нього прокляття, щоб всі мешканці особняку були нещасливі, і лише нащадки Городецького змогли безперешкодно уживатися з химерами. Прихильники цієї версії вказують на те, що контори, які володіли тут приміщеннями або орендували їх, банкрутували – їх фонди таємничо зникали, організації розформувалися та терпіли крах.

Насправді ж, ця споруда спочатку планувалася будівлею для доходів. В ньому було сім квартир, шість з яких знімали заможні люди. Звичайним людям Будинок з химерами був не по кишені, про нього на той момент знали всі, і він вважався дуже престижним та дорогим.

Під час будівництва В. Городецький застосував революційну, на ті часи, технологію. Він запроектував набивні палі, щоб підстава будинку була міцною і надійною. Так як будівля зводилася на пагорбі, з кожного його схилу відрізняється поверховість – з боку вулиці Банкової Будинок з химерами

виглядає триповерховим, а з протилежного боку – шестиповерховим. Квартира Городецького знаходилася на першому поверсі. У будинку були відділення для екіпажів карет, унікальна льодова кімната, розкішні спальні величні камінні зали. У будівлю ведуть дві сходи – одна для мешканців, а інша – для обслуговуючого персоналу. Архітектор спланував навіть корівник, який органічно вписався в архітектурний ансамбль. Архітектор мав намір поїти своїх постояльців тільки свіжим молоком.

Над образом химер В. Городецький працював самостійно. Архітектор ретельно промалював на папері деталі кожної істоти, які згодом відлили з бетону. У стіни були вмуровані скульптурні зображення жирафів, носорогів, левів, антилоп, крокодилів та інших африканських звірів. Водостічні труби замінюють бетонні слонові хоботи. У той час вважалося, що Городецький прикрасив свій будинок кам'яними фігурами звірів в пам'ять про мисливські поїздки в Африку. Але насправді, архітектор здійснив подорож до Африки і написав книгу про сафарі після закінчення будівництва свого будинку. Тому скульптури – це не фотоальбом спогадів про подорож, а фантазія, мрія про неї.

Аналізуючи декор головних фасадів будинку можна прийти до висновку, що В. Городецький побудував в центрі Києва африканський гірський масив з гірським озером на його вершині. Водоспад омиває східці парадного під'їзду. Про африканський Вельд говорять численні газелі, слони та носороги на фасадах. Риболовецькі снасті на розі будинку, дівчата з рибами і ряска на фризі наводять на думку про озерну гладь, а Кала, квітка якою прикрашені стіни будови, рослина африканська, що росте уздовж берегів річки.

На третьому поверсі Будинку з химерами знаходилася друга квартира Городецького. У 1901 році вона складалася з великої і малої віталень, спальні, кабінету, кухні, їдальні, будуара, дитячої, кімнати для гувернантки, передпокою, трьох кімнат для прислуги, коридору, двох клозетів і комори. На відміну від інших мешканців, які потрапляли до себе в квартири по сходах, у Городецького був окремий вхід з вулиці Банкової. В інтер'єрах квартири архітектора панує модерн з елементами бароко.

Головний пластичний сюжет будинку – образ рибини. Риби з переплетеними хвостами і величезні соми з дівчатами – це типовий сюжет стилю бароко – епохи насиченої морськими пригодами і великими географічних відкриттями. Але є і інші сюжети. Наприклад, орел, що б'ється з драконом та скульптура "битва орла з пантерою" на окремому постаменті праворуч від парадного входу. Усі зображення істот будинку є в природі, крім одного-єдиного чудовиська, якого клює орел на південно-східному карнизі.

Вестибюлю парадного під'їзду архітектор дав назву «морське дно». Від підлоги до стелі, стіни розписані морськими сюжетами: темно-зелені глибини вод, зграї риб, розбитий об рифи затонулий корабель. На стелі – горельєф гігантського спрута з різними мушлями, відлитими з бетону. Незважаючи на такий складний для цього матеріал, мушлі виглядають крихкими, а зверху, для

додання краси і схожості зі справжніми дарами моря, вони вкриті перламутром. Люстра-мушля тримається на сплетених хвостах двох риб.

На даху будинку бетонна саванна «ворушиться» і «дихає» в променях сонця. А інтер'єр всередині нагадує житло мисливця: уздовж стін висять ліпні зв'язки вбитих куріпок і фазанів, оленячі роги, підвішені за пов'язані ноги підстрелені козулі, сплетені риби. Тут же рослинні орнаменти: дубове листя та соснові гілки з шишками, казкові пташині лапи, купідони з луком і стрілами. На стелі конференц-зали: тюльпани переплетені з кавунами, плодами ківі, качанами кукурудзи та виноградною лозою, висять ліпні зв'язки риб і кабанячі голови. Усі скульптури в будинку виконані за ескізами самого Городецького його товаришем – італійським скульптором Еліо Саля.

Після 1917 року будівля була націоналізована, всі квартири стали комунальними. З 1921 року тут розміщувався штаб Військово-трудої лісозаготівельної дружини. Пізніше – Ветеринарне управління Київського військового округу. Під час Другої світової війни будівлі було завдано значної шкоди, вона залишалася покинутою. Після війни використовувалася як житло акторів театру імені І. Франка, а згодом як поліклініка.

Висновки. Інтер'єр і екстер'єр Будинку з химерами майстерно виконані, ніде і ніколи не повторювалися. Він унікальний не тільки для Києва, але і для всього світу і демонструє можливості стилю модерн, використання нових будівничих матеріалів і технологій. В ньому визначилися як характерні для модерну признаки: відмова від прямих ліній і кутів на користь більш природних ліній, відмова від обов'язкових симетричних форм, прагнення до конструктивності, багатоповерхове будівництво, а також прагнення до створення одночасно і естетично красивих і функціональних індивідуальних будівель.

Список використаних джерел:

1. Голубев М. «Легенды дома с химерами» // <https://carabaas.livejournal.com/11064790.html>
2. Материал из Википедии // https://ru.wikipedia.org/wiki/Городецкий,_Владислав_Владиславович
3. Salut. «Как выглядит Дом с химерами внутри» // https://pikabu.ru/story/kak_vyiglyadit_dom_s_khimerami_vnutri_4114032
4. Материал из Википедии // [https://ru.wikipedia.org/wiki/Дом_с_химерами_\(Киев\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Дом_с_химерами_(Киев))
5. Ron Van . « Дом с химерами» // <https://terra-z.com/archives/789>
6. «Модерн. Характерные черты» // <https://studfiles.net/preview/2868130/>
7. Материал из Википедии // <https://ru.wikipedia.org/wiki/Модерн>
8. Материал из Википедии // https://ru.wikipedia.org/wiki/Архитектура_модерна